

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

Kokoly Zsolt

**Az audiovizuális médiaszolgáltatók feletti területi joghatóság kérdése
az Európai Unió médiaszabályozásában**

A doktori értekezés tézisei

Témavezető:

Dr. Szalayné Dr. Sándor Erzsébet

habilitált egyetemi docens

Pécs

2014

1. BEVEZETÉS

1.1 A témaválasztás indoklása

Az Európai Unió fő médiaszabályozási eszközének, az audiovizuális médiaszolgáltatási irányelvnek, központi elemét a médiaszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására vonatkozó előírások képezik, hiszen a határokon átnyúló műsorszolgáltatások és más tartalomszolgáltatások egyik legfontosabb szabályozási kérdése annak tisztázása, hogy a tartalomra mely ország rendelkezései irányadók. Az Európai Unió az audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozóan a „származási ország elve” alapján határozza meg az alkalmazandó jogot.

A származási ország elve alapján a műsorszolgáltatásra annak az államnak a joga irányadó, amelyben a médiaszolgáltató központi ügyvezetésének, a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések meghozatalának, illetve a szolgáltatásnyújtásban közreműködő jelentős munkaerő működésének helye alapján ténylegesen tevékenykedik, illetve amelynek műszaki kapacitását felhasználja. Amennyiben az irányelvben meghatározott szempontok alapján nem dönthető el, hogy melyik tagállamnak van joghatósága, akkor a joghatóságot az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződésnek a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezései alapján kell meghatározni.

A joghatósággal rendelkező tagállam köteles biztosítani, hogy a joghatósága alá tartozó médiaszolgáltatók által közvetített összes műsor megfeleljen az adott tagállamban az audiovizuális médiaszolgáltatásokra vonatkozó előírásoknak. Ez egyúttal arra is garancia, hogy az irányelvben meghatározott minimumkövetelményeket az Európai Unió minden műsorszolgáltatása teljesíti.

A fogadó államokra a származási ország elve azt a kötelezettséget rója, hogy biztosítsa a más tagállamokból származó audiovizuális médiaszolgáltatások vételének szabadságát, és ne korlátozza a területén azok továbbközvetítését olyan okoknál fogva, amelyek az ezen irányelv által összehangolt területekre tartoznak. A származási ország elvének lényege a műsorszolgáltatás kétszeres ellenőrzésének tilalma, ami egyúttal a műsorszolgáltatások szabad áramlásának legfőbb garanciája.

Az audiovizuális médiaszolgáltatások szabad áramlásával kapcsolatos, egyik legfontosabb kérdés, hogy az egyes tagállamok milyen esetekben és korlátok között érvényesíthetik saját médiapolitikai elképzeléseiket.

A származási ország elve csak az irányelvekben meghatározott esetekben korlátozható. A televíziós irányelv, illetve az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv a gyermekek és a közrend védelmére vonatkozó előírásokat nyilvánvalóan és súlyosan megsértő műsorszolgáltatások esetében a televíziós műsorszolgáltatás szabad áramlásának ideiglenes felfüggesztését teszi lehetővé, amennyiben a jogsértésre az azt megelőző 12 hónapon belül már legalább két alkalommal sor került, és a Bizottság bevonásával az érintett tagállamok között zajló konzultáció nem vezetett eredményre.

Továbbá, a tagállamok szabályozási mozgásterét jelentősen szélesíti az irányelvnek az a rendelkezése, amely szerint a tagállamoknak jogukban áll előírni, hogy a joghatóságuk alá tartozó médiaszolgáltatók az irányelv által összehangolt területeken részletesebb vagy szigorúbb szabályoknak feleljenek meg, feltéve hogy e szabályok megfelelnek az uniós jognak.

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv egyik kétségtelenül legfontosabb újítása, hogy szabályozza az ún. „jogmegkerülési eljárást”. Az új szabályozás lényegében lehetővé teszi a műsorszolgáltatások szabad áramlásának további korlátozását – megfelelő konzultációs eljárás közbeiktatásával, abban az esetben, ha a tagállam élt a részletesebb vagy szigorúbb szabályok elfogadásának lehetőségével, és megállapítja, hogy egy másik tagállam joghatósága alá tartozó műsorszolgáltató valamely televíziós műsorszolgáltatását teljes egészében vagy legnagyobb részben az ő területére irányítja.

A származási ország elvével kapcsolatos jogi problémákra nagy hatással van a médiaszolgáltatási irányelv hatályának kiterjesztése a „lineáris” médiaszolgáltatások mellett a „nem lineáris” vagy lekérhető médiaszolgáltatásokra is.

A kutatásnak célját képezi a 2007-ben hatályba lépett audiovizuális médiaszolgáltatási irányelv joghatósági kérdésekre vonatkozó módosításai, bővítései révén felmerülő aktuális jogi problémák elemzése is.

Kutatásaim kiindulópontját a társaságok letelepedési jogának gyakorlásával kapcsolatos európai ítélkezési gyakorlat képezte. Az elsődleges letelepedési jog, az eredeti jogi személyiség megőrzésével történő székhelyáthelyezés lehetősége, az

Európai Unió gazdasági jogának aktuális és hosszú idő igen vitatott és komplex kérdéskörét képezi. Míg a másodlagos letelepedési jog gyakorlása tisztázottnak számít, az elsődleges letelepedési jog gyakorlása továbbra is számos vitára ad okot. Az uniós elsődleges jog nem nyújt egyértelmű választ, de az Európai Bíróságnak több ügy kapcsán nyílt lehetősége elemezni a határon átnyúló székhelyáthelyezés problematikáját. Ezen kérdéskörrel kapcsolatos kutatásaim során főként azt elemeztem, hogy az Európai Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlata (Daily Mail-ügy, Centros-ügy, Überseering-ügy, stb.) milyen hatást gyakorol egy viszonylag újonnan (2007-ben) csatlakozott tagállam, Románia nemzetközi- és társasági jogára. A nemzetközi székhelyáthelyezésre vonatkozó jogforrások, az ítélkezési gyakorlat, valamint a szakirodalom elemzése során alkalmam nyílt olyan fogalmak és kérdések részletező vizsgálatára is, mint a központi ügyvezetés helye és ennek határon túli áthelyezése esetén felmerülő jogi problémák.

Az európai médiaszabályozással és az audiovizuális médiaszolgáltatók feletti joghatóság kérdéskörével egyetemi oktatói tevékenységem kapcsán volt alkalmam először foglalkozni. A joghatósággal rendelkező tagállam és a médiaszolgáltatók letelepedési helyének megállapítási kritériumait elemző európai joggyakorlat és a társaságok elsődleges letelepedési szabadságának gyakorlására vonatkozó ítélkezési gyakorlat közötti összefüggések, hasonlóságok szembevetőek voltak. Ez jelentette a kiindulópontot a további vizsgálódásaim számára – felhasználva az általánosabb kérdésnek számító, társaságok elsődleges letelepedési joga gyakorlására vonatkozó elemzés során felhasznált tapasztalatokat – a specifikusabb jogi kérdésnek számító, a médiaszolgáltató társaságok letelepedési helyének megállapítására irányadó szabályozásra, joggyakorlatra való fókuszálását.

A társaságok elsődleges letelepedési joga gyakorlásának lehetősége nincsen szabályozva, az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés nem nyújt kielégítő választ a felmerülő kérdésekre. Ezt a jogi hiátust pótolják némileg az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata által nyújtott megoldások. A médiaszolgáltatók tekintetében a kezdetektől, a 89/552/EK irányelv hatályba lépésétől, a származási ország elve alapszabálynak számít. Ennek ellenére, az Európai Bizottság határozott és következetes állásfoglalása mellett is, hosszú és rögös – az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatán keresztül kirajzolódó út – vezetett annak elfogadására, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam meghatározására irányadó fő kiritérium a letelepedés helye.

1.2. A kutatásban alkalmazott módszerek

Az értekezés elsősorban az uniós jogi dokumentumokra támaszkodik (irányelvek, szabályozások, ajánlások, tervezetek, illetve a különböző nyilvános konzultációk és jelentések anyaga), arra törekedve, hogy az elsődleges és másodlagos jogalkotás szintén mutathassa be a szolgáltatásnyújtás szabadsága – konkrétan az audiovizuális médiaszolgáltatók fölötti joghatóság – terén eddig megvalósult, továbbá folyamatban levő kezdeményezéseket.

Kiemelt figyelmet szenteltem az Európai Bíróság vonatkozó esetjogának, a főtanácsnoki indítványokban megfogalmazott argumentációnak.

Tekintve, hogy a téma bizonyos vonatkozásai révén (az elsődleges letelepedés kérdése) számottevő külföldi – elsősorban angol nyelvű– szakirodalommal rendelkezik, igyekeztem a dolgozatba beemelni a kérdéskörben megjelent alapvető munkákat. Az angol, kisebb mértékben német nyelvű szakirodalom mellett elsősorban a már komoly eredményeket felmutatni képes magyar szakértők munkáira építettem, illetve feltérképeztem a román nyelvű szakmunkákat is (itt jegyezném meg, hogy Romániában ez a szakterület rendkívül kevésbé kutatott és hiányosak az érdeklődők rendelkezésére álló források).

A monografikus, illetve interpretatív igényvel született munkák mellett fontos szerepet szántam a jogalkotási folyamat során született számos munkadokumentum feltárására és bemutatására, illetve elemzésére is.

Az értekezés összeállítása során mind hagyományos kutatási módszereket, mind a komparatív elemzés módszereit használtam. A részleges kutatási eredmények szakmai fórumokon (konferenciák, kerekasztal tanácskozások) kerültek bemutatásra, annak érdekében, hogy a téma más kutatóival megvitathatóak legyenek és interdiszciplináris kontextusban is értelmezhetőek legyenek.

1.3. Az értekezés felépítése

Az értekezés a tanulmányozásra választott témát, az audiovizuális médiaszolgáltatók feletti területi joghatóság kérdését az Európai Unió médiaszabályozásában három nagy részben tárgyalja, ezeket bevezető, illetve összegzés foglalja keretbe.

A bevezető részben sor kerül a választott kérdéskör kontextusba helyezésére és pontos behatárolására, érintve a vizsgálatba bevont területeket, illetve a kutatómunkában felhasznált módszereket. Itt kerül sor a tematikára vonatkozó hipotézisek megfogalmazására és rögzítésére is, hiszen a dolgozat ezeknek a vizsgálata mentén halad.

Ebben a részben kerül sor a letelepedési szabadság, illetve az Európai Unió médiaszabályozási eszközének, az audiovizuális médiaszolgáltatói irányelvnek a bemutatására, történeti fejlődésének ismeretetésére is.

Az értekezés első pillérében tárgyaltam az elsődleges letelepedés kérdéskörét és az Európai Bíróság releváns joggyakorlatának vizsgálata révén igyekeztem az ebből kikristályosodó értelmezési tendenciákat feltérképezni, bemutatni és értelmezni (a Daily Mail, az Überseering- és a Cartesio-ügyeket vizsgáltam, különös tekintettel a főtanácsnoki indítványban javasolt megoldás és az Európai Bíróság ítélete közötti kapcsolatra).

Ennek a résznek a keretein belül történik meg a romániai jogszabályi háttér vizsgálata is, felvázolva, hogy az új, 2011-ben hatályba lépett román Polgári Törvénykönyvnek a jogi személyek honosságára vonatkozó rendelkezései összhangban állnak-e az Európai Unió Bírósága nemzetközi székhelyáthelyezésre vonatkozó ítéleteiben megfogalmazott elvekkel.

A dolgozat második pillére az audiovizuális médiaszolgáltatók fölötti joghatóság kérdését, az Európai Unió „médiairányelvében” rögzített szabályozás kereteit vizsgálja, történeti kontextusba helyezve azt az evolúciós görbét, amelyben a joghatóság megállapításának kritériumai a 89/552/EGK irányelvben, illetve a 97/36/EK irányelvben kifejezésre kerülnek, hogy ezt követően a nyilvános

konzultációs szakasztól az Audiovizuális Műsorszolgáltatókról szóló Irányelv (AVMSZ) irányelv elfogadásáig elnyerjék végleges, aktuális formájukat.

Az előző részben tárgyalt esetjogi fejezethez hasonlóan itt is mélységeiben kerül bemutatásra a jogalkotási és jogszabályozási folyamatra hatást gyakorló Európai Bírósági joggyakorlat, konkrétan a Bizottság kontra Egyesült Királyság (C-222/94), a Paul Denuit (C-14/96) és a VT4 (C-56/96) ügyeket vettem górcső alá.

A második rész utolsó fejezetében a joghatóság megállapítására nézve irányadó kritériumokat vizsgáltam, kezdve a Bizottság irányelv-javaslatától az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv elfogadásáig. Kiemelt figyelmet szenteltem, aktuális vonatkozásainak köszönhetően is, az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv azon kritériumainak, melyek a joghatóság megállapítására nézve determinánsnak tekinthetők.

A harmadik tartalmi egység a jogmegkerülés problémáját járja körül, ugyanis – noha a dolgozat elsődleges célja az audiovizuális médiaszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására irányadó kritériumok fejlődésének vizsgálata –, tekintettel arra, hogy a témakör igen fontos részét képezi a származási ország elve alóli kivételek problematikája, ezek áttekintésére is szükséges kitérni.

Figyelemre méltó, hogy az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv épp a származási ország korlátozhatóságával kapcsolatban vezetett be jelentős módosításokat: egyrészt bevezette a más tagállamból származó lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatások korlátozhatóságára irányadó rendelkezéseket, másrészt pedig beiktatta az úgynevezett jogmegkerülési eljárást.

A televíziós műsorszolgáltatók korlátozhatósága kapcsán egyrészt az AVMSZ irányelv 3. cikkének 2. bekezdését értelmeztem, másrészt pedig a „jogmegkerülési” eljárást mutattam be, kitérve mind a kérdés elméleti vetületeire, mind a gyakorlati aspektusokra a joggyakorlat bemutatása révén.

1.4. Az értekezés célja és hipotézisei

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv központi elemét – „lelkét” – a származási ország elve képezi, de az irányelv eredeti változatának hiányosságai miatt számos vitás kérdés merült a joghatósági szabályok alkalmazásával kapcsolatosan, sőt, magának az elvnek a megkérdőjelezésére is több ízben sor került. Nemcsak a jogi doktrínában fogalmazódtak meg kritikák az irányelv joghatósági rendelkezéseinek „szűkszavúságával” szemben, hanem az Európai Bíróságnak is több igen jelentős ügyben kellett elemeznie ezeket a kérdéseket. A joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására irányadó rendelkezések azonban kétségtelenül hosszú és látványos fejlődésen mentek keresztül a 89/552/EK irányelvbe foglalt rendelkezéseitől az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv 2. cikkének komplex szabályrendszeréig.

Az Európai Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlatának (melynek a televíziós műsorszolgáltatók letelepedési kritériumok kialakításában igen nagy jelentőséget tulajdonítanak) és az irányelv két ízben történt felülvizsgálatának köszönhetően a származási ország elve és a letelepedés helye, mint a joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására irányadó fő kritérium mintegy megkérdőjelezhetetlenné vált.

A kutatás fő célja a joghatóság megállapítására irányadó kritériumok fejlődésének áttekintése és elemzése a 89/552/EGK irányelv hatályba lépésétől az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv hatályos rendelkezéseibe foglaltakig.

A kutatás során – tekintettel arra, hogy a 97/36/EK irányelv által a műsorszolgáltató társaságok letelepedési helyének megállapítására bevezetett irányadó fő kritériumokat az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv is módosítások nélkül őrizte meg – abból az előfeltételezésből indulok ki, hogy az irányelv joghatósági szabályai a 21-ik századi, rohamos technológiai fejlődéssel jellemezhető és folyamatosan átalakuló médiaszolgáltatói piacon is hatékonyak.

Az irányelv alkalmazása során keletkező feszültségek nagymértékben a médiaszolgáltatások kettős – gazdasági és kulturális – jellegének tudhatóak be: az audiovizuális médiaszolgáltatások szabad áramlásának elve kerül szembe olyan tagállami érdekekkel, mint a kiskorúak és az emberi méltóság fokozott védelme, magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása, médiapluralizmus fenntartása. Az Európai

Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlatnak, valamint a több tagállam részéről megfogalmazott igényeknek köszönhetően az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv bővítette a lehetséges tagállami korlátozások körét. A dolgozat egyik célja annak vizsgálata, hogy ezeknek az új rendelkezéseknek a bevezetése milyen hatással van a médiaszolgáltatások kettős jellegéből adódó feszültségre.

2. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

2.1. A joghatóság megállapításának kritériumai a 89/552/EGK irányelvben

A „televíziós”, 89/552/EGK, irányelv fő célja a kezdetektől fogva a televíziós műsorszolgáltatások közös piacának megvalósítása volt: ledönteni az Európai Közösségek területén belül, a kábeles és műholdas úton terjesztett televíziós műsorszolgáltatások szabad áramlása előtt lévő akadályokat. Ezen célok elérése érdekében az irányelv 2. cikke lefektette a televíziós műsorszolgáltatások szabad áramlását biztosítani hivatott alapelveket és a joghatósági szabályokat.

A televíziós irányelv eredeti változata azonban még nem tartalmazott a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam azonosítására, megállapítására vonatkozó részletes kritériumrendszert. Az irányelv hatályba lépését követően hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatóságra, pontosabban a joghatósággal rendelkező tagállam megállapítására vonatkozó ezen rendelkezések igen hiányosak, mivel nem tartalmaztak a származási ország beazonosítására irányadó pontos kritériumokat. A 2(1) cikk, a fentiekben jelzett ezen hiányosságai ellenére, az Európai Bizottság a későbbiekben védelmébe vette ezen rendelkezéseket – álláspontja szerint a műsorszolgáltatók feletti joghatóság kérdése már az irányelv eredeti változatában is megfelelően tisztázott volt. A Bizottság a határok nélküli televíziózásról szóló 89/552/EGK irányelv alkalmazásáról szóló első jelentésbe foglalt álláspontját, főként az irányelv 1986-ban szövegezett tervezete rendelkezéseire alapozta.

A Bizottság, a határok nélküli televíziózásról szóló 89/552/EGK irányelv alkalmazásáról szóló első Jelentésbe foglalt érvelése szerint tehát a jogszabály hatályba lépésétől fogva egyértelmű volt, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező ország megállapításához a letelepedés helyét kell kritériumként alkalmazni. A dokumentumba foglalt – történeti előzményekre, szövegezésre, az irányelv létrejöttének kontextusára, céljaira alapozott – érvek szerint, már az irányelv-tervezetében is nyilvánvaló volt a közösségi jogalkotó abbéli szándéka, hogy a származási ország elve legyen a műsorszolgáltatók feletti jogi felelősséggel rendelkező állam azonosítására szolgáló kapcsoló elv. A Bizottság

meglátása szerint az a tény, hogy az irányelv végleges szövege nem tartalmazta szó szerint a letelepedés kifejezést, nem jelenti azt, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatóságot egyéb kritériumok alapján kell megállapítani – az érvelés szerint nem kétséges, hogy ennek a kérdésnek a rendezésére a származási ország elve az egyetlen hatékony jogi megoldás.

Annak ellenére azonban, hogy az Európai Bizottság álláspontja szerint a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítási kritériumainak problematikája kellően rendezett volt, a televíziós irányelv hatályba lépését követő periódusban nyilvánvalóvá vált, hogy a kérdés korántsem volt teljesen tisztázott.

A Bizottság álláspontjával kapcsolatosan megjegyzendő, hogy – bár nagymértékben megalapozottnak tekinthető – az érvelés főként egy irányelv-tervezet hatályba nem lépő rendelkezésre támaszkodot, amelytől a jogszabály végleges szövegváltozata mégiscsak szembetűnően különbözött: nemcsak terminológiai szempontból (míg a tervezet mellőzte, a televíziós irányelv tartalmazta a joghatóság kifejezést), de tartalmi szempontból is (míg a tervezet több ízben konkrétan utalt a letelepedés helyére, mint meghatározó kritériumra, a végleges szövegváltozatból kimaradtak az erre vonatkozó passzusok), továbbá kimaradtak a tervezet által tartalmazott olyan fogalmak meghatározása is, mint a belső műsorszórás vagy határokon – átnyúló műsorszórás. Véleményem szerint a Factortame II. ügyre való hivatkozás sem volt időszerű, hiszen ebben csak 1991-ben, a televíziós irányelv elfogadása után született ítélet.

A szakirodalomban megfogalmazott olyan éles kritikákon túl, mely szerint a televíziós irányelv 2 (1) cikke „megtévesztő egyszerűséggel” kezelte a műsorszolgáltatók feletti joghatóság kérdését, a pontos kritériumrendszer hiánya a tagállamok közötti joghatósági kérdésekben felmerülő potenciális viták táptalajává vált. Az arra vonatkozó érvelést, hogy a joghatósággal rendelkező állam azonosítására nem feltétlenül a letelepedés kritériuma szerint kell eljárni, főként az Európa Tanács, a televíziós irányelvvel nagyjából ugyanakkor hatályba lépő, *A határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezmény* rendelkezésire alapozták, amely az adott időszakban valóban más megközelítést alkalmazott a joghatósági kérdések feloldására.

A szakirodalomban megfogalmazott éles kritikák mellett, a televíziós irányelv joghatósági rendelkezései hamarosan az európai joggyakorlat részévé váltak, hiszen az irányelv hatályba lépését követő években az Európai Bíróság több, ehhez a problémakörhöz kapcsolódó, kulcsfontosságú ítéletet hozott.

2.2. Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatának hatása a joghatósági kritériumok pontosítására

A Bíróság első ízben a C-222/94 ügyben, a Bizottság az Egyesült Királysággal szemben indított kötelezettségszegés miatti eljárásban, kellett tárgyalja a televíziós műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítási kritériumainak kérdéskörét. A Bíróság a Bizottság javára döntött, megállapítva, hogy a joghatóság minden olyan meghatározása, amely a letelepedéstől eltérő kritériumon alapul, és ezzel más tagállamban letelepedett szolgáltatót von az adott ország joghatósága alá, sérti a közösségi jogot. Az ítélet jelentősége, hogy alapszabállyá tette a letelepedés helyét, mint a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam meghatározásának kritériumát.

A Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben hozott ítéletet követően, az Európai Bíróságnak a C-14/96 ügyben ismét elemeznie kellett a televíziós műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó kritériumok kérdéskörét. A Bíróságnak ennek az ügynek a kapcsán is főként arra kellett keresnie a választ, hogy milyen feltételek kell teljesüljenek ahhoz, hogy egy televíziós műsorszolgáltatót egy tagállam joghatósága alatt lévőnek lehessen tekinteni. Továbbá, az a kérdés is felmerült, hogy a műsorok származási helye befolyásolja-e a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam azonosítását.

A joghatóság fogalmának értelmezésén túlmenően, a Paul Denuit ügyben a Bíróságnak azt is elemeznie kellett, hogy az irányelv 2 (2) cikke milyen teret biztosít a tagállamoknak a többi tagállam joghatósága alatt álló műsorszolgáltatók által közvetített adások saját területükön való korlátozására.

A Paul Denuit ügy több szempontból is mintegy a Bizottság kontra Egyesült Királyság ügy „folytatásának” tekinthető: A Bíróság leszögezte ítéletében, hogy az irányelv 2 (1) cikke értelmében egy televíziós műsorszolgáltató annak a tagállamnak a

joghatósága alatt áll, amelyben letelepedettnek tekinthető; a műsorok származásának helye pedig nem befolyásolhatja a joghatóság megállapítását. Annak ellenére, hogy a Paul Denuit ügy számos hasonlóságot mutat a korábbi Bizottság kontra Egyesült Királyság ügygel, a Bíróság több vitás kérdésre már ez utóbbiban megadva a válasz – nem lehet elvitatni ezen ítélet jelentőségét sem. Azon túlmenően, hogy a Bíróság megerősítette a letelepedés kritériumának létjogosultságát – a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam terminus mintegy „finomhangolását” végezte el, azáltal, hogy leszögezte: a letelepedés kritériumától akkor sem lehet eltérni, ha a tartalom nagy részét az Európai Közösségen kívül készítik -

A Bizottság kontra Egyesült Királyság (C-222/94) és a Paul Denuit (C-23/93) ügyeket követően, a Bíróságnak a VT4 (C-56/96) ügyben ismét alkalma adódott elemezni a televíziós műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó kritériumok problematikáját. A Bíróság, a főtanácsnoki indítványba foglaltak szellemében, leszögezte, hogy abban az esetben, ha a műsorszolgáltató több tagállamban telepedett le, a műsorszolgáltatás fölötti joghatóságot az a tagállam gyakorolja, amelynek területén – különösen a műsorpolitikai döntésekre és a műsor összeállítására figyelemmel – a tevékenység központja található. Az ítélet értelmében a joghatóság megállapításának az sem feltétele, hogy a műsorszolgáltató a letelepedés helye szerinti tagállamban bármilyen szolgáltatást nyújtson. A VT4 ügyben született ítélet kétségtelenül fontos mérföldköve a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapításával kapcsolatos jogi nehézségek tisztázásában – ha a Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet kapcsán a szakirodalomban megfogalmazódott az a vélemény, hogy a Bíróság mintegy fő szabállyá tette a letelepedés helyét, mint alkalmazandó kritériumot – a VT4 ítélet megkérdőjelezhetetlenné tette ezen kritérium létjogosultságát.

Figyelemre méltó, hogy mindhárom ügyben született ítéletre nagy hatással volt Carl Otto Lenz főtanácsnok indítványa, melyben tudományos alapossággal elemezte a joghatóság megállapítására irányadó kritériumok problematikáját.

A Bíróság három fentebb hivatkozott ítélete kulcsfontosságú szereppel bírt a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam megállapítására irányadó szabályok kialakításában. Bár a televíziós irányelvet felülvizsgáló 97/36/EK irányelv kodifikálta a Bíróság ezen ítéleteibe foglaltakat – az együttdöntési eljárás során

hosszú, rögzös vezetett a joghatósági szabályok végeleges formát öltéséig. Az Európai Bizottság ugyanis sokáig ragaszkodott azon koncepcióhoz, mely szerint műsorszolgáltató társaságok esetében is az általános, Factortame ítéletben meghatározott kritériumok alapján kell meghatározni a letelepedés helyét. Csupán az Európai Parlament első olvasatbeli jogalkotási állásfoglalását követően, a Bizottság, 1996. május 7.-én benyújtott, módosított javaslata tartalmazta a televíziós műsorszolgáltatási tevékenységre szabott specifikus letelepedési kritériumokat. A Bizottság módosított irányelv javaslata jelentette a fordulópontot a televíziós irányelv felülvizsgálati folyamatában, hiszen ezt követően a joghatóság megállapítása irányadó rendelkezések már javarászt megegyeztek későbbiekben hatályba lépő 97/36/EK irányelvbe foglaltakkal.

2.3. A műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó kritériumok a televíziós irányelv felülvizsgálati folyamatában: a Bizottság irányelv-tervezetétől a Tanács által elfogadott közös álláspontig

A Bíróság három fentebb hivatkozott ítélete kulcsfontosságú szereppel bírt a műsorszolgáltatók feletti joghatósággal rendelkező tagállam megállapítására irányadó szabályok kialakításában. Bár a televíziós irányelvet felülvizsgáló 97/36/EK irányelv kodifikálta a Bíróság ezen ítéleteibe foglaltakat – az együttdöntési eljárás során hosszú, rögzös vezetett a joghatósági szabályok végleges formát öltéséig. Az Európai Bizottság ugyanis sokáig ragaszkodott azon koncepcióhoz, mely szerint műsorszolgáltató társaságok esetében is az általános, Factortame ítéletben meghatározott kritériumok alapján kell meghatározni a letelepedés helyét. Csupán az Európai Parlament első olvasatbeli jogalkotási állásfoglalását követően, a Bizottság, 1996. május 7.-én benyújtott, módosított javaslata tartalmazta a televíziós műsorszolgáltatási tevékenységre szabott specifikus letelepedési kritériumokat. A Bizottság módosított irányelv javaslata jelentette a fordulópontot a televíziós irányelv felülvizsgálati folyamatában, hiszen ezt követően a joghatóság megállapítása irányadó rendelkezések már javarászt megegyeztek későbbiekben hatályba lépő 97/36/EK irányelvbe foglaltakkal.

2.4. A televíziós műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapításának kritériumai a 97/36/EK irányelv hatályba lépése után

A több évig tartó felülvizsgálati folyamatot követően, a televíziós irányelvet módosító 97/36/EK irányelv elfogadására 1997 június 30.-án került sor – a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítására irányadó rendelkezéseit a 2. cikk tartalmazta. Az irányelv 2. cikke „lépcsőzetes” joghatósági kritériumokat rögzít annak biztosítása érdekében, hogy az egyes televíziós műsorszolgáltatók tekintetében kizárólag egyetlen tagállam rendelkezzen joghatósággal – a közösségi jogalkotó által választott jogalkotói technikát a szakirodalom, igen találóan, „matrjoskához” hasonlította: a műsorszolgáltatók letelepedési helyét fő szabály szerint három kritérium - *a központi ügyvezetés helye, a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések meghozatalának helye, valamint a a televíziós műsorszolgáltató tevékenység folytatásában szerepet játszó munkaerő jelentős része* – alkalmazása során lehet meghatározni. Annak következtében azonban, hogy az irányelv nem tartalmazta ezen fogalmak definícióját számos vitás kérdés merült a műsorszolgáltatók letelepedési helyének megállapításával kapcsolatosan.

2.5. A joghatóság megállapítására irányadó kritériumok a televíziós irányelv második felülvizsgálati folyamatában: a nyilvános konzultációs szakasztól az AVMSZ irányelv elfogadásáig

A „határok nélküli televíziózásról” szóló 89/552/EGK irányelv alkalmazásáról szóló negyedik jelentéshez csatolt munkaprogrammal a Bizottság 2003-ban útjára indította a 97/36/EK irányelvvel módosított 89/552/EGK irányelv felülvizsgálatát célzó első konzultációs fordulót, amelynek keretében közmeghallgatásra és írásos konzultációra került sor. Az első nyilvános konzultációt 2003-ban bonyolították le, melynek első mozzanataként a Bizottság vitaindító cikkeket tett közzé internetes honlapján, és felkérte az érdekelteket, hogy 2003. július 15-ig, írásban tegyenek észrevételeket.

Annak ellenére, hogy a 2003-ban lebonyolított nyilvános konzultáció alkalmával viszonylag kevés írásos észrevétel tért ki érdemben a Bizottság vitaindító felhívásának, a televíziós irányelv 2. cikkének joghatósági kritériumaira vonatkozó

kérdéseire, a fentebb is elemzett álláspontokból kitűnik, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapításának problematikája a tagállamok, a televíziós műsorszolgáltatók, valamint a különböző szakmai szervezetek számára is egyaránt kiemelt jelentőséggel bír.

Az idézett írásbeli észrevételek mindegyike hangsúlyozta a származási ország fontosságát, de a joghatóság megállapítására irányadó kritériumok több álláspont szerint is felülvizsgálatra vagy pontosításra szorulnak. Ezekkel a véleményekkel kapcsolatosan megjegyzendő azonban, hogy nem tértek ki érdemben a kifogásolt rendelkezések elemzésére – sem a dán kulturális minisztérium, sem pedig a Discovery nem fogalmazott meg a joghatósági kritériumok felülvizsgálatára vagy pontosítására vonatkozó, konkrét javaslatot. A Bizottságnak beküldött írásos észrevételek közül Írország határozott álláspontja és az irányelv 2. cikkére vonatkozó konkrét javaslatai kétségtelenül kitűnnek. Figyelemre méltó, hogy bár az írásos álláspont is hangsúlyozta, hogy „elismeri és támogatja” a származási ország elvét, a joghatóság megállapítására irányadó kritériumrendszert felülvizsgálandónak tartotta. Az Írország által megfogalmazott javaslat azáltal, hogy a hangsúlyt a *műsorszolgáltató* fogalmáról a *műsorszolgáltatás* terminusra kívánta áthelyezni, tulajdonképpen az irányelv 2. cikkének központi elemének megváltoztatását célozta.

Véleményem szerint a tagállam azon javaslata, hogy a műsorszolgáltatók feletti joghatóság megállapítása minden műsorszolgáltatás esetében annak figyelembevételével kell történnjen, hogy az adott műsorszolgáltatás legnagyobb részét mely tagállam területét célozza, nem egyeztethető össze a származási ország elvével. Azon túlmenően, hogy a javaslatok gyakorlatba ültetése a származási ország elvének „csorbulását” vonta volna maga után, véleményem szerint nehézségek merültek volna fel a joghatósággal rendelkező tagállam azonosítása során is. Olyan esetekben ugyanis, amikor egy műsorszolgáltató televíziós adásai több tagállam területén is vételezhetőek, problémás lehet annak megállapítása, hogy melyik tagállam területére irányulnak „legnagyobb részét” ezen műsorszolgáltatások – ilyen körülmények között könnyűszerrel adódhat olyan helyzet, hogy több tagállam is joghatósága alá kívánná vonni az illető műsorszolgáltatást. A többi írásos észrevétel megfogalmazói azonban a származási ország elvének létjogosultsága és megőrzése mellett foglaltak állást, több álláspont szerint is a műsorszolgáltatói piac folyamatos fejlődését biztosító elemként tüntetvén fel azt.

Megítélésem szerint a 2005-ös nyilvános konzultáció fontos szakaszát képezi a médiaszolgáltatók feletti joghatóság meghatározására irányadó kritériumok fejlődésének. Annak köszönhetően, hogy a 2003-ban lebonyolított nyilvános konzultációhoz viszonyítva, már az Európai Bizottság vitadokumentuma is konkrét javaslatokat tartalmazott, a tagállamnak és a média képviselőinek is lehetősége nyílt érdemben reagálni a felvetett jogi kérdésekre. Figyelemre méltó, hogy a számos hozzászólásból kitűnik, hogy olyan alapvető kérdésekben, mint magának a származási ország elvének kulcsfontosságú szerepe és további létjogosultsága, szinte az összes véleményt formáló maradéktalanul egyetértett.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a televíziós irányelv joghatósági rendelkezéseinek felülvizsgálatát szorgalmazók sem magának az elvnek a jövőbeni megszüntetése mellett foglaltak állást. A tagállamok számottevő részéről ugyanakkor felvetődött az igény a más tagállamból sugárzó, de főként a területet célzó műsorszolgáltatások „szabályozhatóságának” lehetősége, valamint ennek összeegyeztethetősége a származási ország elvével. Ezen kérdéskörre vonatkozó álláspontok rávilágítottak a médiaszolgáltatás kettős – gazdasági és kulturális - jellegére, valamint az ebből fakadó feszültségekre: míg a tagállamok olyan közpolitikai okokra hivatkoztak, mint a kiskorúak és a fogyasztók védelme, a médiaszolgáltatók a származási ország elvének a belső piaci szerepét hangsúlyozták. Figyelemre méltó azonban a kompromisszus megoldásokra való törekvés jelenléte is, melynek fő képviselőjeként az RTÉ jelölhető meg.

Tetten érhető az új típusú szolgáltatásokat érintő jogi problémák iránti figyelem is - ugyanakkor megjegyzendő, hogy a Bizottság vitadokumentumában javasoltakat ebben a tekintetben érte a legtöbb kritika.

Annak ellenére azonban, hogy a Bizottságnak vitadokumentuma kapcsán a tagállamok, valamint a médiaszolgáltatók részéről számos értékes elemzés született, a hozzászólások több olyan fontos kérdést, mint az irányelv 2 (4) cikkébe foglalt segédkritériumok felülvizsgálata, mellőztek vagy csupán érintőlegesen tárgyaltak.

2.6. A joghatóság megállapítására irányadó kritériumok a Bizottság irányelv-tervezetétől az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv elfogadásáig

A közel három évig zajló nyilvános konzultációs szakasz lezárása után, az Európai Bizottság 2005. december 5.-én fogadta el a 89/552/EGK irányelv felülvizsgálatát célzó irányelv-tervezetét. A vizsgálat tárgyát képező dokumentumokból kitűnik, hogy a televíziós irányelv második felülvizsgálata során mintegy megerősítést nyert a származási ország elve, valamint a joghatóság megállapítására irányadó kritériumok sem módosultak érdemben. A szövegben eszközölt változások az irányelv hatályának kiterjesztése miatt voltak szükségesek, hiszen a 2007/65/EK irányelv hatályba lépését követően már nem csak a televíziós műsorszolgáltatókra, hanem a nem lineáris médiaszolgáltatókra is alkalmazandóak a joghatóság megállapítására irányadó kritériumok.

Annak ellenére, hogy az irányelv ezen második felülvizsgálata során a joghatóság megállapítására kritériumok változása, fejlődése korántsem tekinthető az első felülvizsgálatot megelőző jogalkotási eljáráshoz hasonlóknak, a származási ország elve és az ennek megállapítására irányadó kritériumok ebben a szakaszban is rendkívül fontos szerepet játszott, számos vita tárgyát képezték. A származási ország elvére történő fókuszálás leginkább az irányelv-tervezet prambulumbekzdéseire vonatkozó módosításainál érhetőek tetten, melyek véleményem szerint, híven tükrözték a 2003-as és 2005-ös nyilvános konzultáció során megfogalmazott álláspontokat: az elv „megőrzése” létfontosságú az audiovizuális médiaszolgáltatások belső piacának megvalósításában és bővítésében és továbbra is a jogszabály központi elemét kell képezze.

A Belgium által megfogalmazott módosító javaslatok azonban arra is rávilágítottak, hogy a médiaszolgáltatások szabad áramlásának biztosítása és a médiaszolgáltatók letelepedési szabadságának gyakorlása közötti összefüggések továbbra is számos érzékeny jogi problémát okozhatnak, melyek a tagállamok részéről olykor igen „kemény” reakciókat is kiválthatnak. A „merész” módosító javaslatok ellenére, a Tanács és a Parlament egyaránt határozottan azon jogalkotói akaratát fejezte ki, mely szerint a származási ország elve megdönthetetlen alapját kell képeznie az irányelvnek.

2.7. A joghatóság megállapításának kritériumai az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvben

Összegzőképpen elmondható, hogy az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv rendelkezéseiből egyértelműen következik, hogy az uniós jogalkotó mintegy „köbe véste” a származási ország elvét. Ezen túlmenően, a joghatóság megállapítására irányadó fő kritériumok nem módosultak ugyan, de új kontextust terem az irányelv hatályának kiterjesztése a nem lineáris médiaszolgáltatásokra. A szerkesztői felelősség fogalom definíciójának az irányelv szövegébe iktatása kétségtelenül előrelépést jelent, de ugyanakkor számos újabb jogi kérdés megválaszolására ad okot.

A médiaszolgáltatók letelepedési helyének megállapítására irányadó segédkritériumok sorrendjének felcserélésére vonatkozó javaslat mindvégig pozitív elbírálásban részesült a jogalkotási eljárás során, de a szakirodalom azzal a kritikával illette, hogy ezen kritériumok nem bizonyulnak hatékonyak az internetes úton terjesztett médiaszolgáltatások esetében.

Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv joghatósági szabályaival kapcsolatosan tehát továbbra is aktuális marad az a kérdés, hogy a régi-új kritériumok megfelelően hatékonyak bizonyulnak-e az igen széles skálájú lineáris és nem lineáris audiovizuális szolgáltatások által képviselt közegekben.

**A SZERZŐNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉVEL KAPCSOLATOS
PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE**

Kokoly Zsolt

A kereskedelmi társaságok letelepedési szabadságának aktuális kérdései: a határokon átnyúló székhelyáthelyezés a Cartesio-ügy után.

In: X. Rodosz Konferencia . Kolozsvár , Románia , 2009-11-13 -2009-11-15.

Kolozsvár: 2009. pp. 221-232. p. 12

Kokoly Zsolt

A nemzetközi székhelyáthelyezés kérdése a román és az európai jogban a Cartesio-ítélet után.

In: Spring Wind 2010 . Pécs , Magyarország , 2010-03-25 -2010-03-27.

2010. pp. 253-259. p. 9

Kokoly Zsolt

A jogi személyek honosságára vonatkozó rendelkezések az új román Polgári törvénykönyv nemzetközi magánjogi könyvében.

SCIENTIA IURIS. ROMÁN-MAGYAR JOGTUDOMÁNY KÖZLÖNY 2011:(3-4)

pp. 68-83. p. 16 (2011)

Kokoly Zsolt

A jogi személyek honosságára vonatkozó román rendelkezések az uniós jog tükrében.

In: Székely Tünde (szerk.)

XII. RODOSZ Konferenciakötet : 2. kötet. Társadalomtudományok .

Konferencia helye, ideje: Cluj-Napoca, Románia, 2011-12-02-2011-12-04.

Kolozsvár; Temesvár: Romániai Magyar Doktoranduszok és Fialat Kutatók Szövetsége (RODOSZ) ; Editura Marineasa , 2011. pp. 391-404. p. 15

Kokoly Zsolt

A médiaszolgáltatók feletti joghatóság kérdése az Európai Unióban, különös tekintettel a lekérhető (on-demand) szolgáltatásokra.

In: Fülöp Zoltán, Kovács Csongor (szerk.)

XIII. RODOSZ Konferencia : Kivonatok jegyzéke. Kolozsvár , Románia , 2012-11-09 -2012-11-11.

Kolozsvár: Romániai Magyar Doktorandusok és Fiatál Kutatók Szövetsége
(RODOSZ) - Metaforma Kft., 2012. pp. 66-67. p. 2

Kokoly Zsolt

Libertatea de stabilire a societăților comerciale în Uniunea Europeană și dreptul român.

In: Veress Emőd (szerk.)

Assentio mentium : Studii alese în onoarea prof.univ.dr. Ernest Lupan .

Bukarest: Verlag C. H. Beck , 2012. pp. 127-145. p. 19